

Ansökan avseende försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor

Lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad anordnar följande utbildningar som leder till:

Förskollärarexamen

Grundlärarexamen åk F-3

Grundlärarexamen åk 4-6

Ämneslärarexamen åk 7-9

Ämneslärarexamen gymnasieskolan

Vi ansöker om att få bedriva försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor under femårsperioden 2014-2019 för följande utbildningar: förskolläraryrket 190 studenter, grundläraryrket 200 studenter och ämnesläraryrket 160 studenter. Vi redogör nedan för hur Högskolan uppfyller villkoren 5-9 §§ i Förordning (2014:2) om försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor¹ inom lärar- och förskolläraryrket. De punkter som finns med i vägledningen för ansökningsprocessen återfinns i rubrikerna.

Bakgrund

Högskolan har sedan många år byggt forskning och utbildningar i samverkan med regionens kommuner inom förskolläraryrket, grundläraryrket och ämnesläraryrket. Med utgångspunkt i lärosätets profil som innovationsdrivande lärosäte och starka positionering inom samtliga program finns goda förutsättningar att bygga vidare på det framgångsrika konceptet för verksamhetsförlagd utbildning som under flera år utvecklats på lärarutbildningen. Högskolan arbetar strategiskt med utbudet inom lärarutbildningen genom att etablera nationella och internationella samarbeten och hitta nya former för att bidra till utbildningen av t.ex. ämneslärare inom matematik, naturvetenskap och teknik. Ett exempel på detta är programmet ”Teach for Sweden” som genomförs i samarbete med Karlstads universitet. I anslutning till civilingenjörsutbildningarna ska också en gemensam plattform utvecklas där kombinationsutbildning ingenjör/lärare kan ta form. I denna nya utbildning utgör Högskolans och lärarutbildningens nätverk av skolor och företag såväl en förutsättning som möjlighet till samverkan.

¹ När ordet övningsskola används i texten i fortsättningen avses både övningsskola och övningsförskola.

På Högskolan finns stark kompetens inom didaktik/ämnesdidaktik samt även inom ledarskap, specialpedagogik, skolutveckling, lärande och bildning. Lärarutbildningen har under flera år utvecklat och genomfört kurser inom utbildningsvetenskap och ämnesdidaktik med hög kvalitet och varit framgångsrik i de senaste utvärderingarna och prövningarna om examenstillstånd. Sedan flera år finns också internationell forskning kopplad till den verksamhetsförlagda utbildningen (t.ex. Nilsson & Van Driel, 2010) och till andra former av projekt där studenter utvecklar sin professionella kunskap genom mötet med skolans undervisningspraktik.

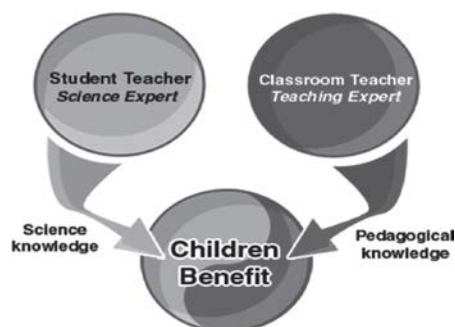
Från lärarutbildningens start 1997 har en VFU-organisation av mycket god kvalitet utarbetats och ett gediget samarbete med förskolor och skolor i regionen är etablerad. Samarbetet kännetecknas av att Högskolan och huvudmän för förskola- och skolverksamhet tar ett gemensamt ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen. Högskolans VFU-samordnare har regelbundna möten med kommunernas/friskolornas samordnare där bl.a. VFU-organisationen, innehåll i VFU-perioder, VFU-placeringar etc. diskuteras. Dessutom bjuder Högskolans VFU-ledare kontinuerligt in VFU-lärare² till möten och seminarier. För att garantera kvaliteten på VFU erbjuds VFU-lärare en grundläggande utbildning om lärarutbildningen och VFU samt en handledarutbildning på 7,5 hp. Lärare vid Högskolan har också ett samarbete med yrkesskickliga förskollärare och lärare från fältet inom högskoleförlagda kurser som säkerställer praktiskt kunnande och metodik även i dessa delar.

Bärande idéer som kommer att utvecklas i försöksverksamheten

Två bärande idéer som kommer att utvecklas i försöksverksamheten är co-teaching och verksamhetsintegrerad utbildning (VI-dagar). På Högskolan har sedan flera år en modell kallad co-teaching tillämpats i såväl campusförlagd som verksamhetsförlagd utbildning. Co-teaching som modell för lärande och professionsutveckling har under de senaste tio åren väckt stor uppmärksamhet inom den didaktiska och ämnesdidaktiska forskningen och genererat ett flertal internationella publikationer. Vid Sektionen för lärarutbildning finns en gästprofessor, Colette Murphy från Trinity College i Dublin, som utvecklat konceptet co-teaching på den internationella arenan (Murphy m.fl., 2009). I detta arbete har bland annat professor Pernilla Nilsson från Högskolan i Halmstad ingått och ett flertal internationella publikationer om co-teaching finns därför idag kopplade till lärarutbildningen. I denna ansökan om att få möjlighet att bedriva övningskolor vill vi därför poängtera att vi kommer att arbeta systematiskt med co-teaching som modell för att ytterligare utveckla förskolläraryrket och lärarstudenternas professionella kunskap. Ett traditionellt sätt att genomföra den verksamhetsförlagda utbildningen är att lärarstudenten planerar och genomför undervisningen och VFU-läraren observerar och dokumenterar studentens praktik. I en co-teaching situation delar lärarstudent och VFU-lärare, eller två lärarstudenter, *tillsammans* ansvaret för att planera och genomföra undervisningen, samtidigt som de lär av varandra. Under de senaste tio åren har internationell forskning visat att denna typ av undervisning har stora fördelar både för lärarstudenten och VFU-läraren men också för eleverna. Lärarstudenter och VFU-lärare som planerar, undervisar och utvärderar lektioner tillsammans delar sin expertis och skapar därmed bättre förutsättningar för elevernas lärande. Diagrammet nedan visar en modell för co-teaching där lärarstudenten (i detta fall i

² De förskollärare och lärare som handleder lärarstudenter vid Högskolan i Halmstad kallas VFU-lärare.

naturvetenskap) delar med sig av sin ämnesexpertis och klassläraren delar sin pedagogiska expertis, båda två till fördel för eleverna.

Figur 1: Co-teaching

Att endast sätta två eller flera lärare tillsammans kommer inte nödvändigtvis att leda till god co-teaching, utan metoden behöver också problematiseras med utgångspunkt i olika teorier för lärande. Den teoretiska modell som används för co-teaching bygger på Vygotskys teorier om den proximala utvecklingszonen (ZPD). Denna innebär att individer lär av varandra men också att särskilda villkor måste uppfyllas innan en viss kunskapsutveckling går vidare till nästa steg. I en co-teaching modell arbetar lärarstudenter och lärare tillsammans för att identifiera dessa villkor och utveckla och förbättra aspekter av undervisningen.

För att systematiskt integrera teori och praktik även i de högskoleförlagda kurserna hämtar vi inspiration genom verksamhetsintegrerad utbildning (VI-dagar) som är ett pilotkoncept vid Linnéuniversitetet, lärarutbildningen vid campus Kalmar. Pilotkonceptet bygger på aktuell forskning som bedrivs om VFU (t.ex. Gardesten & Hegender, 2013; Nordänger & Lindqvist, 2012). Den bakomliggande tanken är att teori och praktik inte ska ses som åtskilda eller på något sätt uppfattas som varandras motpoler. VFU under lärarutbildningen representerar ofta ”praktiken” som av studenter värderas som det centrala i utbildningen. Föreställningen om praktik som en arena för tillämpad teori kan också befästas genom olika uppgifter från de teoretiska kurserna i utbildningen (Nordänger & Lindqvist, 2012). Vi vill förmedla en lärarutbildning som inte delar in utbildningen i teoretiska och praktiska delar – utan att det inom utbildningen finns praktiker såväl i verksamhets- som högskoleförlagda kurser. Båda dessa praktiker behöver hålla högsta kvalitet. Studentens yrkeskunnande innebär att aktivt delta i och röra sig mellan praktikerna. Det blir då studenten som blir aktör i integreringen och inte VFU-uppgifterna i sig.

Införandet av VI-dagar i utbildningen syftar till att ge plats för ”teoretiskt vetande” och ”praktiskt kunnande” i alla kurser under de fyra första terminerna. Det innebär att studenterna har kvar sina VFU-perioder och dessutom genomför studier två dagar varannan vecka på sin övningsskola dessa terminer. På detta sätt ökar möjligheten för studenterna att blir en naturlig del av förskole- och skolverksamheten, vilket främjar studenternas utveckling. Genom att arbeta med co-teaching och VI-dagar skapas ett partnerskap (critical friendship) mellan lärarstudent och VFU-lärare. Samarbetet inkluderar ett delat ledarskap där båda parter är lärare som leder och organiserar undervisning och verksamhet i skola och förskola. Tanken är också att lärarstudent och lärare kritiskt analyserar sin gemensamma undervisning där ett ömsesidigt lärande utvecklas. I vår modell för övningsskolor

kommer vi att utnyttja det koncept som co-teaching och VI-dagar innebär. Då lärarutbildningen även bedriver forskning som knyter an till co-teaching situationer finns goda möjligheter att koppla olika former av forsknings- och utvecklingsprojekt (FoU) till övningsskolorna. Lärarutbildningen har även sedan flera år tillbaka arbetat med så kallade Learning Studies, vilket också kan skapa möjligheter för forskningsanknuten VFU på övningsskolorna.

Punkt 1: Plan för försöksverksamheten

Efter att ha förankrat den kommande försöksverksamheten med skolhuvudmän i Halmstad, Falkenberg, Laholm och Ängelholm, avser Högskolan inledningsvis att samarbeta med kommunala samt fristående förskolor och skolor i dessa kommuner. Även förskolor och skolor i andra kommuner inom regionen kan komma att ingå i försöksverksamheten på sikt. I vår nuvarande VFU-organisation gör huvuddelen av våra studenter VFU i de ovan nämnda kommunerna (ca 80 %) och många av deras VFU-lärare har genomgått handledarutbildning 7,5 hp.

I dagsläget gör studenterna all VFU och förekommande fältstudier under de första fyra terminerna vid en och samma förskola eller skola. Detta är viktigt för att studenterna ska ha möjlighet att komma in i verksamhetens kultur, kunna se progression och utveckling och själva ta aktiv del. Därefter byter de till annan förskola/skola och gör resterande VFU där. Det ligger ett värde i att studenten deltar i olika förskolors/skolors arbete för att kunna studera hur bl.a. olika pedagoger, olika pedagogiska inriktningar, barngruppens eller klassens sammansättning, föräldrars olika bakgrund, olika lokala förutsättningar präglar en förskola eller skola. Alla studenter genomför därför VFU på två olika förskolor respektive skolor i de åldersgrupper och ämnen som ingår i deras examen. Denna grundidé vad gäller VFU-placeringar vill vi behålla i försöksverksamheten med övningsskolor.

För att förskolläraryrket och lärarstudenterna ska få en väl anpassad yrkespraktik kommer de inom försöksverksamheten att genomföra VFU på en och samma övningsskola de första fyra terminerna i utbildningen (två-tre förskolor med samma förskolechef definierar vi som en övningsskola). Studenterna kommer även att genomföra VI-dagar (två dagar varannan vecka) i samtliga högskoleförlagda kurser under dessa terminer. Studenterna placeras då parvis hos en VFU-lärare och ingår i en seminariegrupp vid övningsskolan om minst 4-6 studenter från samma studentgrupp. Efter de fyra första terminerna gör studenterna VFU på annan förskola/skola. Denna genomförs individuellt för att studenterna ska utveckla självständighet och få fördjupad förståelse av helheten i läraruppdraget. Därmed får studenterna möta barn eller elever med olika behov och förutsättningar och vara i förskolor/skolor som har andra förutsättningar än övningsskolan. En annan betydelsefull aspekt är att studenterna ges möjlighet till ökad insikt och kritisk reflektion vad gäller lokala förutsättningar för yrket. Vid den avslutande VFU-perioden i utbildningen återkommer studenterna till sin övningsskola. De studenter som ingår i försöksverksamheten fullgör därmed huvuddelen av sin verksamhetsförlagda utbildning vid särskilda övningsskolor (13 av totalt 20 VFU-veckor under utbildningen).

Punkt 2: Omfattning av försöksverksamheten

Högskolan avser att inkludera samtliga program inom lärarutbildningen i försöksverksamheten: förskolläraryrket, grundläraryrket och ämnesläraryrket. Ett begränsat antal förskolor och skolor där det finns utbildade förskollärare och lärare som handleder studenterna kommer att vara övningsskolor, vilket innebär en hög koncentration av studenter. Fullt utbyggd kommer försöksverksamheten för alla utbildningar år 2019 att omfatta 550 studenter.

Varje år antas ca 240 lärarstudenter till följande program: förskolläraryrket ca 90, grundläraryrket ca 70 och ämnesläraryrket ca 80. Från höstterminen 2015 kommer troligtvis fler studenter att antas på grund av Utbildningsdepartementets satsning på nya utbildningsplatser. Efter att ha inkluderat dessa studenter i vårt utbildningsuppdrag, kommer vi våren 2019 att ha ca 920 studenter inom de ovan nämnda lärarprogrammen på Högskolan (ca 370 förskolläraryrket, ca 310 grundläraryrket och ca 240 ämnesläraryrket).

Höstterminen 2014 planerar vi att starta försöksverksamheten med grundläraryrket F-3 (alla nya studenter) och vårterminen 2015 med förskolläraryrket (alla nya studenter). Efter det inkluderar vi varje hösttermin samtliga nya grundläraryrket F-3 och varje vårtermin samtliga nya förskolläraryrket. Höstterminen 2016 inkluderar vi även de nya ämnesläraryrket. På detta sätt kommer fler än hälften av studenterna i var och en av våra tre utbildningar att omfattas 2019, 190 förskolläraryrket, 200 grundläraryrket och 160 ämnesläraryrket. Eftersom vi avser att använda konceptet VI-dagar (se s. 2-4), måste hela grupper inom ett utbildningsprogram inkluderas. Därför genomförs inte försöksverksamheten med grundläraryrket 4-6 samt förskolläraryrket antagning hösttermin.

Högskolan i Halmstad är ett mindre lärosäte med goda förutsättningar att inkludera samtliga program. Det finns upparbetade samarbetskanaler mellan de sektioner och lärare som medverkar inom lärarutbildningen, vilket är grunden till att vi ansöker om att starta försöksverksamheten med alla program. Dessutom är skolhuvudmännen positiva till övningsskolor på alla nivåer i verksamheten.

Vi räknar med att placera ca 10 studenter på varje övningsförskola, 10-15 på varje övningsskola F-3, 10-15 på varje övningsskola 7-9 och 15-25 på varje övningsskola Gy när försöksverksamheten är helt utbyggd. Prognos över antalet övningsskolor presenteras nedan.

Kommun	Förskola	Grundskola F-3	7-9 skola/Gymnasium	Studenter
Halmstad	10	8	4	280
Laholm	4	3	2	100
Falkenberg	2	2	2	80
Ängelholm	2	2	1	60
Andra kommuner	2	1		30

Tabell 1: Prognos antal övningsskolor samt studenter år 2019

Punkt 3 och 4: Handledare

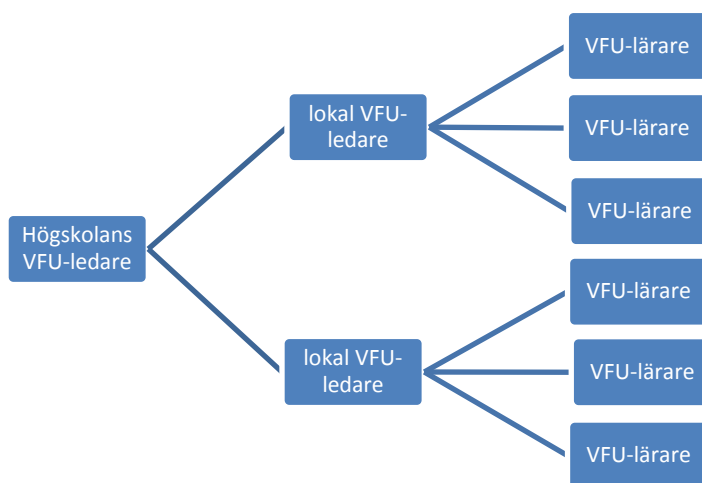
De förskollärare och lärare som handleder studenterna inom försöksverksamheten ska ha kompetens för uppdraget och utses i samråd med huvudmännen för verksamheterna. Sedan år 2007 har 341 förskollärare och lärare genomgått kursen Handledning för VFU-lärare 7,5 hp (avancerad nivå) vid Högskolan, men det kommer ändå finnas VFU-lärare vid övningsskolorna som saknar handledarutbildning. För dessa VFU-lärare kommer en intensivutbildning på 7,5 hp att genomföras med början redan hösten 2014. Samtliga VFU-lärare ska under försöksverksamheten ha genomgått denna handledarutbildning. För att kvalitetssäkra nivån på handledarkompetensen avser vi att genomföra även andra utbildningsinsatser på avancerad nivå för VFU-lärare. Högskolan kommer dessutom att anordna seminarier om bedömning av yrkeskunnande.

Lärarstudenter handleds parvis av VFU-lärare som genomgått handledarutbildning på minst 7,5 hp under VFU:n på övningsskolorna. Även under övrig VFU strävar vi efter att studenterna ska handledas av utbildade VFU-lärare.

Punkt 5: Särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare

Högskolan kommer att ha ett nära samarbete med särskilt yrkesskickliga förskollärare och lärare i de övningsskolor som etableras (lokala VFU-ledare, se figur 2). Dessa lärare bör vara väl initierade i forskningsläget gällande allmän- och ämnesdidaktik, genomföra pedagogiskt arbete som bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, bidra till att synliggöra lärande (t.ex. skuggning, observationer, handledning) och ta ansvar för skolans systematiska kvalitetsarbete. Ovanstående aspekter har avgörande betydelse för kvalitén av VFU.

De lokala VFU-ledarna ansvarar för att organisera VI-dagar på övningsskolorna, anordna seminarier med studenterna och VFU-lärarna och tillsammans med VFU-lärarna handleda och bedöma studenterna. De samarbetar även med Högskolans VFU-ledare och lärare inom högskoleförlagda kurser. Detta bidrar till studentens möjligheter att distansera sig från övningsskolan för att också upptäcka olika sätt att förstå verksamheter genom analyser och användning av teoretiska redskap.

Figur 2: Högskolans VFU-ledare, lokala VFU-ledare, VFU-lärare

Vissa av dessa särskilt yrkesskickliga förskollärare och lärare kommer även att engageras inom högskoleförlagda kurser, vilket säkerställer praktiskt kunnande och metodik.

Punkt 6: Bedömning och examination

Till uppgifterna för Högskolans VFU-ledare och lärare hör bedömning och examination av förskolläraryrkes- och lärarstudenternas yrkeskunnande. Denna bedömning sker under utbildningens gång och vid de verksamhetsförlagda periodernas slut. Bedömningen av varje VFU-period genomförs i samråd mellan Högskolans VFU-ledare, lokal VFU-ledare och den VFU-lärare som följer studenten i det dagliga arbetet med barnen och eleverna. Som utgångspunkt för bedömning finns ett underlag som visar en tydlig progression av studentens yrkesskicklighet under utbildningstiden. Då försöksverksamheten sammanfaller med reformen om lämplighetprövning inom förskolläraryrkes- och lärarutbildningen kommer noggranna bedömningsunderlag att utformas.

Under utbildningstiden gör Högskolans VFU-ledare VFU-besök på övningsskolan. Besöken innebär att studenten blir observerad och får återkopplingar genom summativa och formativa bedömningar. Högskolans VFU-ledare träffar då lokal VFU-ledare, studenter och VFU-lärare, vilket ger möjlighet till kontinuerlig dialog på övningsskolan. På detta sätt får också VFU-lärarna stöd i sitt arbete med att handleda och bedöma studenterna.

Punkt 7: Kvalitetssäkring

Högskolan avser att utse övningsskolor som har olika förutsättningar. Det innebär att övningsskolorna både kommer att ha fristående och kommunala huvudmän, representera olika pedagogiska inriktningar samt ha sin placering i olika typer av upptagningsområden.

För att säkerställa att övningsskolorna håller hög kvalitet vad gäller ledning, organisation och undervisning kommer lärarutbildningen ta del av och följa kommuners och enskilda huvudmäns kvalitetsgranskningar. Ett nära samarbete med förskolecheferna och rektorerna för övningsskolorna är av största vikt för att garantera god kvalitet. Försöksverksamheten kommer att ha en disputerad projektledare och i samråd med skolhuvudmännen utses en styrgrupp bestående av representanter för Högskolan, rektorer/förskolechefer och lokala VFU-ledare. Projektledaren ansvarar tillsammans med styrgruppen för planering, uppföljning, kontinuerlig utvärdering samt slutrapportering av försöksverksamheten.

Högskolan samverkar redan på många sätt med företrädare för verksamheterna. Ett exempel på detta är FoU-projektet ”Modellskolan” där Högskolan samverkar med Ängelholms kommun. Projektet visar hur lärares och skolledares kompetens kan utvecklas genom utbildning på avancerad nivå och systematiskt kvalitetsarbete (Wennergren, 2014). Tre år in i det femåriga projektet har skolan sett markant förbättrade resultat.

Vår intention är att använda olika former av följeforskning i försöksverksamheten. Forskningen kopplas till lärarutbildningens forskningsmiljö och genomförs i mycket nära samarbete med övningsskolorna. Ambitionen är att Högskolan ska styra en del av sina befintliga resurser till forsknings- och utvecklingsarbete i de aktuella förskolor och skolor som ingår i försöksverksamheten. Skolhuvudmännen förväntas också bidra med resurser i form av tid för lärare och förskollärare att delta i olika former av forsknings- och utvecklingsarbeten.

Avtal

Särskilda VFU-avtal kommer att tecknas med de huvudmän som ingår i försöksverksamheten. Där ska framgå vilken ersättning Högskolan betalar till övningsskolorna för att organisera och genomföra VI-dagar, seminarier och handleda studenterna etc. samt en försäkran om att verksamheterna håller god kvalitet.

Referenser

- Gardesten, J. & Hegender, H. (2013). Underkännanden inom verksamhetsförlagd lärarutbildning. Resultat från en forskningsexpedition i svårframkomlig terräng. *Didaktisk Tidskrift*, 23 (1), 551-572.
- Murphy, C., Carlisle, K. & Beggs, J. (2009). Can they go it alone? Addressing criticisms of co-teaching. *Cultural Studies in Science Education*, 4 (2) 461-475.
- Nilsson, P. & Van Driel, J. (2010). Teaching together and learning together - Primary school science student teachers' and their mentors' joint learning in the primary classroom. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1309-1318.
- Nordängers, U-C. & Lindqvist, P. (2012). Att skärpa den praktiska blicken – handledares erfarenheter av försök att förstärka kvalitet i VFU genom att rikta uppmärksamhet mot det egna kunnandet. *Utbildning och lärande: Education & Learning*, 1, 80-97.
- Wennergren, A. (2014 in press). The power of risk-taking in professional learning. I: K. Rönnerman, P. Salo & T. Lund (Eds.). *Lost in practice: Transforming Nordic Educational Action Research* (Chapter 8). Rotterdam: Sense Publisher.